

נחמד למקרא

פנינים מתוך הספר 'נחמד למקרא' העתיד לצאת לאור בעז"ה | פרשת פנחס

תורה שבעל פה, שהיא קשה ללמוד, ויש בה צער גדול" וכו', ובוה איירי רש"י שהיו למדין תורה מיושב. ובפרט, לפי מה דאיתא בבבא בתרא (ק"ט:), דמשה רבינו היה יושב ודורש בפרשת יבמין, כשבאו אליו בנות צלפחד. ומה דאיתא במגילה (שם) דהיו למדין תורה מעומד, איירי בתורה שבכתב, שאין בה יגיעה וצער כלשון ה"תנחומא" (שם).

⋮

עוד יתכן לומר, דהלומד יחידי לא היה לומד אלא מעומד, ובוה איירי סוגיא דמגילה (שם), אבל כשהרב היה שונה לתלמידים היו התלמידים יושבים, כמש"כ רש"י (כאן) "בבית המדרש היו יושבים", ובעירובין (שם) "בשעת שמועתן היו יושבין לפניו".

"ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל" (כו, יב)

נראה, דמה שנאמר "אשר נתתי" בלשון עבר, ולא "אשר אתן" בלשון עתיד, לפי שאצל הקב"ה הכל עשוי ומוכן, וחשיב כאילו כבר נתן את הארץ לבני ישראל. וכ"כ רש"י (בראשית טו, יח) עה"פ "לזרעך נתתי את הארץ הזאת" וכו', וז"ל: "לזרעך נתתי, אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשויה" (ב"ר מד, כב), עיי"ש.

"אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאים ואשר יביאים ולא תהיה ערת ה' כצאן אשר אין להם רעה" (כו, יז)

"אשר יבא לפניהם. לא כלכך מלכי האומות, שיושבים צבתיים ומשלחין את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני, שנלחמתי בסיוחן ובעווג" וכו' (ספרי כג).

יש להעיר, דהכא מבואר ברש"י שמלכי אומות העולם לא יוצאים למלחמה כלל, אלא יושבים בבתיים ומשלחים את חיילותיהם. ואילו בפרשת בשלח (שמות יד, ו) כתב: "ואת עמו לקח עמו, משכם בדברים, לקינו ונטלו ממונוגו ושלחנום, בואו עמי, ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים, דרך שאר מלכים עבדיו קודמין לו במלחמה, ואני אקדים לפניכם, שנאמר ופרעה הקריב, הקריב עצמו מיהר לפני חיילותיו" וכו'. הרי שמלכי אומות העולם יוצאים למלחמה, רק שעבדיהם קודמים להם.

אכן, ב"ספרי" [שהוא מקור דברי רש"י] איתא: "אשר יצא לפניהם, לא כדרך שאחרים עושים, שהם משלחים חיילות והם באים לבסוף, אלא כשם שעשה משה" וכו'.

ויתכן, דרש"י נמי ס"ל הכי, אלא שקיצר בלשונו והשמיט תיבות "והם באים לבסוף", ויש לעיין בזה.

"ובני אליאב זמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן" (כו, ט)

הנה, מה דכתיב "הוא" דתן ואבירם, בלשון יחיד, ולא "הם" דתן ואבירם, בלשון רבים.

יש מקום לומר, משום שהיו שווים ברשותם. וכע"ז איתא במגילה (יא). "הוא דתן ואבירם, הן ברשען מתחילתן ועד סופן". ע"י עוד ברש"י (שמות ו, כו) "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה', יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד". הרי שלשון "הוא" על רבים, מבטא - שקולין כאחד, ואף כאן היו שקולין כאחד ברשותן.

"ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתחו אהל מועד לאמר" (כו, ז)

"לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר, אפסך, אס משה לא ידע, אלעזר יודע, אלא סרס המקרא ודקסו, דברי רבי יאשיה. אלא חנו משום רבי אלעזר אומר, צבית המלך היו יושבים ועמדו לפני כולם" (ספרי יז).

נראה, דמה שכתב רש"י: "בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם", דנקט לשון "יושבים", אויל לשיטתו דהיו למדין תורה מיושב. דהנה איתא בעירובין (נד:): "ת"ר כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו, נסתלק אהרן וישב לשמאל משה, נכנסו בניו ושנה להן משה פירקן, נסתלקו בניו" וכו'. ופרש"י (שם) "נכנס אהרן, וישב לפני משה, דכתיב (ישעיה ל, כ) והיו עיניך רואות את מוריך, וכן כולם בשעת שמועתן היו יושבין לפניו". הרי דס"ל, דאף בזמן משה היו למדין תורה מיושב.

וקשה, דהא איתא במגילה (כא). "ת"ר מימות משה ועד רבן גמליאל, לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב, והיינו דתנן (סוטה מט.) משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה". הרי דבזמן משה רבינו היו למדין תורה מעומד ולא מיושב.

וב"תורה תמימה" (דברים ה, כח, אות כא) כתב ליישב, דרש"י ס"ל כמסקנת רבא במגילה (שם), דדברים קשים וחמורים מותר ללמוד בישיבה, מפני שצריך לטרוח הרבה בהבנתם, ומשה הרי היה מלמדם יסודי התורה, ורק דברים קלים חייבים ללמוד בעמידה. וכ"כ ה"טורי אבן" (מגילה שם), עיי"ש.

ונראה, דרש"י גופיה כבר רמו לזה, במה שכתב (עירובין שם) "כיצד סדר המשנה, כיצד למדו ישראל תורה שבעל פה", והרי תורה שבעל פה אינה נקנית אלא בעמל וטורה, דהוי דברים קשים, כדאיתא ב"מדרש תנחומא" (פרשת נח, אות ג) "זו היא

הקושי הגדול והעצה הנפלאה - בענין שמירת העינים

האמת ניתנת להאמר, שקושי ומעכב גדול עומד בדרכו של עובד ה', החפץ לעמול על שמירת הראייה, שהרי שמירת הראייה היא פעולה שוללת - לא להסתכל, והיצר מפתהו כן להסתכל ולהנות, וכשמנסים להתגבר במהלך של הפעלת כח שלא להסתכל ולוותר על ההנאה, מיד מתעורר בתוכו התנגדות פנימית שרוצה בהנאה, ונפשו של אדם מחמדתו, ואז המאבק בין שתי הכוחות הללו הוא גדול ומר, ונכנסים בכך לנסיון שעל פי רוב קשה לעמוד בו.

וכדברי הגרא"א דסלר זצ"ל ("מכתב מאליהו" ח"א, עמ' 235) "יש שהאדם דוחה את יצרו ואינו מבטלו (אינו זוכהו), ע"כ גם אם לפי שעה מתגבר האדם עליו, אבל הוא כדוחק ע"ג הקפיץ, אשר כלעומת שידחוק יותר, יתנגד הקפיץ יותר". עוד כתב (ח"ג, עמ' 40), שקושי הנסיון גדול יותר ויותר, כיון שהרצון המאוחר כולל בתוכו את כל הרצונות הקודמים שנדחו ולא נתבטלו, עיי"ש.

❧

ועל זה בא הגר"ח פרידלנדר זצ"ל ("שפתי חיים" מועדים, ח"א, מאמר "דרך של עלייה"), וחידש לנו עצה נפלאה, דבמקום לנקוט בהפעלת כח בצורה שוללת, צריך לגשת למצוה זו בצורה חיובית, להגביר בעצמו רצון ותשוקה לא להסתכל, מתוך ידיעת הלב על גודל הזכות ועוצם הקדושה שיוזכה עי"ו בכמה עניינים, ובצורה זו סרה ההתנגדות הפנימית, שעתה המאבק אינו בין הנאה מסויימת לוותר על אותה הנאה, אלא המאבק הוא בין הנאה זו לבין הנאה אחרת.

ואין לשער כמה עצה זו מיקלה ומרפה את קושי הנסיון, שתחת הרגשת הפסד כביכול של הנאה שפילה ובזויה של רגע אחד, הוא ממלא את סיפוקו בהרגשת אושר אמיתי ושמחה רוחנית.

ועי' בספר "חובת השמירה" (פ"ג) שכתב, שגם מי שחושב שהחלטה והקבלה לא יועילו לו להתרחק לגמרי מהעבירה, אלא רק למעט את ההרגל, אעפ"כ כדאי הוא מאוד העמל בזה (קונטרס "והאר עינינו").

❧

נקרא קדוש: כל מי שהוא גודר עצמו מן הערוה, נקרא קדוש, שנאמר (מלכים-ב ד, ט) "ותאמר אל אשה הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא", מלמד, **שלא הביט בה מימיו** ("ויקרא רבה" כד, ו).

לפעמים, אפילו ע"י פעם אחת שעומד האדם בנסיון חזק בעינים, יוכל לזכות למדרגת קדושה גדולה, כיון שגורם בזה כביכול בלי שיעור וחקר - עליית השכינה ("טהרת הקודש" מאמר שמירת עינים, פ"ה).

❧

שמירת הראייה הרוחנית: "ואשר לא ישא עיניו אל אשת איש, וזכה ותחזינה עיניו בנועם ה', מדה כנגד מדה חלף עבודתו אשר לא זן עיניו ממראה איסור ("אגרת התשובה" לרבנו יונה).

"כי עין בעין יראו בשוה ה' ציון" (ישעיה נב, ח). בלי ספק, לא יזכו למעלה זו, אלא הצדיקים ששמרו את עיניהם כראוי ("ראשית החכמה" שער האהבה, פי"א).

"נמצא לפי זה, אם לא היה נוהר בעודו בחייו בזה העולם - בכח הראייה שלו, והיה הפקר אצלו להביט במה שאסרה תורה, ידע בבירור כי לעתיד לבוא יהיה כמו סומא, ולא יוכל להביט באור ה' וכו'. ("חפץ חיים" שמירת הלשון, ח"ב, פכ"ט).

"מי שעוצר רוחו ומשפיל עיניו ורוחו מהביט אל נשים, ואינו מדבר דברים בטלים וכו', ועוסק בתורה ובמעשים טובים, לעתיד לבוא - יהיה לפניו ממלאכי השרת וכו' ("ספר חסידים" סימן קמ).

❧

הבנה והארה בתורה: "כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה, גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה" (אבות פ"א, מ"ה). כלומר, גורם שהיצר יגבר עליו וכו', כי מחשבת התורה לא תכון לנגד עיניו, בעוד לבו פונה אל האשה ואל שיחתה, כי הם שתי מחשבות שאין הלב סובלן כאחת וכו' ("רבנו יונה" אבות שם).

היאך לא יתבייש האדם לבקש - "והאר עינינו בתורתך", בשעה שהוא עצמו טימא אותם, והחשיכם מלראות אור התורה ("לב אליהו" ח"ג).

סגולה לזכור הלימוד: ע"י קדושת העינים והלב, יזכה האדם להקרא רבי בתורת ה', ותבטל ממנו קליפת רי"ב המשכחת את הלימוד ("בן איש חי" שנה ראשונה, הקדמה לפרשת בא).

הסגולה לזכות לזכירת הלימוד, תלויה ועומדת במידה בה הלומד שומר על קדושת עיניו, זהו שנאמר (במדבר טו, ט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וסמך ליה (פסוק מ) "למען תזכרו" (הגר"ש שקאפ זצ"ל).

ולכך היו רבי יוסף ורב ששת, גדולים מכולם בכח זכרונם כמבואר בחז"ל, לפי שהיו סומים בשתי עיניהם. **ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה**, שהסתכלות בעבירה והרהורי עבירה, מאבדים כח הזכרון מכל אדם ("מחזה עינים" עמ' ט).

❧

זוכה לקבל פני השכינה: אדם ההולך בשוק, ויצרו בוער בקרבו להסתכל בנשים, באותה השעה שעומד בזה הנסיון, ונכלל בהאי כללא דצדיק יסוד עולם. ונשמתו זוכה ומקבלת פני השכינה, ונעשה שמחה וחדוה בכל העולמות. כדאיתא בחז"ל (מסכת דרך ארץ, פ"א, ה"ג) "כל הראה דבר ערוה, ואינו זן את עיניו ממנו, זוכה ומקבל פני שכינה" ("טהרת הקודש" מאמר שמירת עינים, פ"ד).

❧

מקיים העולם בזכותו: "לכן מי ששומר את עיניו, שומר כל גופו ומקיים העולם בזכותו, ואם ח"ו פוגם בה, פוגם בכל האמור" ("ראשית חכמה" שער הקדושה, פ"ח).

❧

מקרב את הגאולה: "העין תלויה לפי מעשה ישראל במראית העין, שאם יפגמו ח"ו בראות ילכדו בעבירה, ויתחזק עין של עשו וישמעאל. ואם יתחזקו לשמור ראות העין, ימחו עשו וישמעאל ויבוא גואל, וזה רמז (ישעיה נב, ח) כי עין בעין יראו בשוה ה' ציון" וכו' ("נחל קדומים" למרן החיד"א, פרשת בראשית).

❧

משפיע קדושה גם על אחרים: אם זוכה האדם לשבר מלעות הרשע, להתגבר על פיתויי היצר שמפתהו לראות ולהסתכל, לא די בזה שהוא זוכה לאלו המעלות הנאמרים לעיל, אלא הוא גם זוכה לשבר כוחות הרשע ממאות אנשים אחרים בישראל, שזוכים בזכותו להיות שומרי עינים ("טהרת הקודש" מאמר שמירת עינים, פ"ה).

❧

זוכה לאריכות ימים: "העבר עיני מראות שוא בדרכך חייני" (תהלים קיט, לו). "כי חיי האדם יארכו, אם לא ילך אחר עיניו" ("אבן עזרא" שם).

❧

ישתלם לו הנאתו ממקום אחר: "צריך לדעת, כי בהתגברו ועומד בנסיון, מתקדש שם שמים מאוד, וזכותו נורא ואיום. וגם בעולם הזה - יראה נועם ברוב הימים, כי כל ההנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמים, משתלם לו ממקום אחר בהיתר בהמשך הזמן" ("קריינא דאגרתא" ח"א, אגרת טו).

"כל מה שמשיג בעל תאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלא עמל" ("אבן שלמה" להגר"א מוילנא פ"ב, אות י).

❧

זמן מסוגל לתפילות: כתוב בספרים הקדושים, שכאשר מזדמן לאדם איזה נסיון [בפרט בענין שמירת העינים], והוא מתגבר ועומד בנסיון, הרי זה זמן מסוגל מאוד - שיתקבלו תפילותיו ובקשותיו ברצון (מפי השמועה).

כתב ב"ספר חסידים" (סימן קס) "אם באת לידי נסיון והתאפקת לחטוא, אל תחזיק טובה לך לומר עמדתני בנסיון, שמא באו אבותיך לאותה מדה, וכשלא חטאו, בקשו מהקב"ה - כשיבואו בניו באותה מדה שיתאפקו בהם מחטוא". לכן כשבא לאדם איזה נסיון ועמד בו, ראוי לו להתפלל - שכך יהיה אצל אצל זרעו וזרעו עד עולם, שכולם יעמדו בנסיונות אלו, וזה התעוררות נפלאה מאוד באחריות על הדורות הבאים (קונטרס "ראיתי בני עליה").